

**Αποτελέσματα και επιπτώσεις του
Επιχειρησιακού προγράμματος «Οικονομικής &
Κοινωνικής Αναζωογόνησης των Υποβαθμισμένων
Περιοχών του Δ. Παραλιακού Μετώπου Ηρακλείου
Κρήτης 2001-2006» της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας
Urban II**

Ευαγγελία Μικράκη
Αρχιτέκτων μηχανικός ΕΜΠ
e-mail : evamikraki@gmail.com

**“Οι πολιτικές της Ε.Ε. για τη χωροταξία, την περιφερειακή ανάπτυξη και τις
πόλεις και η Ελλάδα”**

Διδάσκων : Μ. Αγγελίδης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 . ΕΙΣΑΓΩΓΗ-Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΈΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΟΛΕΙΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΥΠΟΘΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Η ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ URBAN II

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΣΤΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ :
ΠΟΛΥΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΑΣΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ-
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

ΑΝΑΦΟΡΕΣ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ- Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΟΛΕΙΣ

Η Ευρώπη παρουσιάζεται στις μέρες μας ως η πλέον αστικοποιημένη ήπειρος. Χαρακτηριστικό είναι ότι σήμερα τέσσερις στους πέντε ευρωπαίοι πολίτες ζουν σε πόλεις. Τα προβλήματα των ευρωπαϊκών πόλεων που παρουσιάζουν έντονα τα χαρακτηριστικά της αστικοποίησης είναι ιδιαίτερα σύνθετα, προκαλούνται όμως από παρόμοιες περιβαλλοντικές, κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες (Καμχής). Για το λόγο αυτό είναι απαραίτητη η ολοκληρωμένη προσέγγισή τους, ο καθορισμός κατευθύνσεων και μέτρων συνεργασίας, η υιοθέτηση εξειδικευμένων λύσεων, δράσεων και προτεραιοτήτων για το αστικό περιβάλλον.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, από τα μέσα περίπου της 10ετίας του '90, δραστηριοποιείται πλέον συστηματικά με τις πόλεις, ενώ τότε ξεινά και το πρώτο ολοκληρωμένο και διατομεακό Κοινοτικό πρόγραμμα για τα προβλήματα των πόλεων, το γνωστό URBAN. Με βάση τα συμπεράσματα των διαφόρων αστικών πιλοτικών προγραμμάτων καθώς και την Έκθεση «Αειφόρες πόλεις της Ευρώπης» (1996), η Ευρωπαϊκή Ένωση υιοθετεί το 1998, το «Κοινοτικό Πλαίσιο Δράσης για βιώσιμη αστική ανάπτυξη».

Το Πλαίσιο δίνει κατευθύνσεις σε θέματα Διαχείρισης των φυσικών πόρων, Αστικής πολιτιστικής κληρονομιάς σε σχέση με τις δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου των κατοίκων και τον αστικό τουρισμό, Οικονομικής ευημερίας και κοινωνικής συνοχής στα μικρά και μεγάλα αστικά κέντρα, Αστικών μεταφορών, Σχεδιασμού χρήσεων γης και Αναπλάσεων και τέλος Συντονισμού της διακυβέρνησης των αστικών περιοχών.

Προς το στόχο αυτό κινήθηκε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεσπίζοντας τη σημαντικότερη θεματική στρατηγική για το αστικό περιβάλλον¹ το 2006, μια από τις επτά στρατηγικές που προβλέπονται στο έκτο πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον.² Η στρατηγική βασίζεται στην αρχή της επικουρικότητας των κρατών-μελών και αποδίδει προτεραιότητα στις τοπικές πρωτοβουλίες, με έμφαση, ταυτόχρονα, στη συνεργασία μεταξύ των διαφόρων επιπέδων λήψης αποφάσεων (κοινοτικό, εθνικό και τοπικό) για την ολοκλήρωση των διαφόρων πτυχών της διαχείρισης του αστικού περιβάλλοντος.

Πρόσφατη και εξίσου κομβική απόφαση της Ευρωπαϊκής πολιτικής για τον αστικό χώρο αποτελεί και η Χάρτα της Λειψίας για τις Βιώσιμες Ευρωπαϊκές Πόλεις (2007).

Στο σύνολό τους τα κείμενα αυτά συνοψίζουν τις Ευρωπαϊκές Ολοκληρωμένες πολιτικές αστικής ανάπτυξης : την αρχή της συμπαγούς πόλης με την αποτροπή της άτακτης αστικής διάχυσης, τη στροφή του πολεοδομικού σχεδιασμού προς το εσωτερικό της πόλης, με σκοπό την αναβάθμισή της από άποψη πολεοδομικού ιστού, συγκρούσεων χρήσεων γης και υποβάθμισης δημόσιου χώρου, παλαιώσης κτιριακού αποθέματος και εγλωβισμού χαμηλών εισοδηματικών στρωμάτων ή μειονοτήτων σε συγκεκριμένες γειτονίες, αρχές προστασίας της αστικής βιοποικιλότητας.

---

1. Θεματική στρατηγική για το Αστικό Περιβάλλον <http://ec.europa.eu/environment/urban/>

2. <http://ec.europa.eu/environment/newprg/index.htm>

Στη χώρα μας, τα αστικά κέντρα της χαρακτηρίζονται από μια σειρά δυναμικών στοιχείων και προβλημάτων που παραπέμπουν, ταυτόχρονα, τόσο σε ευκαιρίες, όσο και σε περιορισμούς της ανάπτυξής τους. Ορισμένες από τις εξελίξεις στην αναπτυξιακή διαδικασία διαμορφώνουν, σε συγκεκριμένες περιοχές των αστικών κέντρων, ιδιαίτερα κρίσιμα προβλήματα. Τα προβλήματα αυτά δημιουργούνται ανεξάρτητα από το μέγεθος των συγκεκριμένων αστικών κέντρων.. Η ανεργία, το απαξιωμένο κτιριακό απόθεμα, η κυκλοφορία, η εγκληματικότητα, ο ρατσισμός, τα ναρκωτικά και η μόλυνση είναι μερικά μόνο από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα αστικά κέντρα. Μέχρι σήμερα τα προβλήματα των πόλεων αντιμετωπίστηκαν μεμονωμένα, ίσως με κάποια προγράμματα βελτίωσης των κατοικιών και του περιβάλλοντος ή κάποια προγράμματα κατάρτισης των μακροχρόνια ανέργων.(Μανώλα-Γκούντρα).

Ο επιθυμητός όμως στόχος των κατευθυντηρίων αξόνων της ευρωπαϊκής θεματικής στρατηγικής για το αστικό περιβάλλον είναι να οδηγηθούμε σε πόλεις αειφορικές με διατηρημένο και άριστα προστατευμένο φυσικό περιβάλλον, αναβαθμισμένο αστικό περιβάλλον, που θα εξασφαλίζουν την υγεία και την ποιότητα ζωής των ευρωπαϊών πολιτών, την εργασία και την κοινωνική συνοχή τους. Τα μέτρα δράσης προς το σκοπό αυτό κατευθύνονται προς τέσσερις άξονες : τη διαχείριση των πόλεων, τις μεταφορές, τη δόμηση και τον πολεοδομικό σχεδιασμό.³

2. ΥΠΟΘΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Στο τεθέν πλαίσιο βελτίωσης του αστικού περιβάλλοντος και των δυνατοτήτων που προκρίνονται για το σκοπό αυτό μέσω των αστικών προγραμμάτων της Ε.Ε. αναπτύσσονται δράσεις και παρεμβάσεις αναπτυξιακού χαρακτήρα που στόχο έχουν την αναβάθμιση υποβαθμισμένων και προβληματικών περιοχών της χώρας. Οι ενέργειες είναι καταρχήν αποδεδειγμένες και επιδιωκόμενες καθόσον δημιουργούν θετικά κυρίως αποτελέσματα όσον αφορά στο αστικό περιβάλλον και το ανθρώπινο δυναμικό της χώρας και στοχεύουν στη θεραπεία δυσμενών περιβαλλοντικών, κοινωνικών, οικονομικών και πληθυσμιακών δεδομένων.

Η παρούσα εργασία παρουσιάζει και αναλύει μια τέτοια δράση αναπτυξιακού χαρακτήρα εξυγίανσης και ανάπλασης σε ένα παραδοσιακό πυρήνα μιας ιστορικής πόλης, του Ηρακλείου Κρήτης και ειδικότερα στο δυτικό παραλιακό μέτωπο αυτής.

Βασικός στόχος είναι η ανάλυση της οργάνωσης και του σχεδιασμού των έργων παρέμβασης αρχικά, του τρόπου εκτέλεσης αυτών στη συνέχεια και τέλος των αποτελεσμάτων και επιπτώσεων τόσο στο τοπικό και άμεσο περιβάλλον της πόλης και των κατοίκων της, όσο

---

3. Απόφαση αριθ. 1411/2001/ΕΚ, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 2001, σχετικά με το κοινοτικό πλαίσιο συνεργασίας για την προαγωγή της βιώσιμης ανάπτυξης σε αστικό περιβάλλον [Επίσημη Εφημερίδα L 191, 13.07.2001]

και ευρύτερα στην υπερτοπική κοινωνία της πόλης του Ηρακλείου, την οικονομία, την αστική δομή, το ανθρώπινο δυναμικό και το φυσικό περιβάλλον της.

Εντός του ήδη τεθέντος ερευνητικού πλαισίου παρουσιάζεται αρχικά το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας URBAN II (ΚΕΦ. 1), εντοπίζεται το πρόγραμμα δράσης του στην πόλη του Ηρακλείου γενικά και στο δυτικό παραλιακό μέτωπο ειδικότερα (ΚΕΦ. 2), αναλύεται ο τρόπος και ο βαθμός υλοποίησής του (ΚΕΦ. 3) και τέλος επιχειρείται η διερεύνηση των αποτελεσμάτων και των επιπτώσεων από την υλοποίησή του στην ζωή και την οικονομία της πόλης και των κατοίκων της (ΚΕΦ. 4)

Για το σύνολο της έρευνας συγκεντρώθηκαν στοιχεία από το διαδίκτυο, βιβλιογραφικές πηγές, επιτόπια έρευνα και προσωπική κρίση, καθώς και από συζητήσεις με αρμόδιους φορείς και κατοίκους της πόλης.

3. Η ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ URBAN II

Η Κοινοτική Πρωτοβουλία URBAN II αποτέλεσε ένα πρόγραμμα που αφορούσε στον καθορισμό και την εφαρμογή των κατευθυντηρίων γραμμών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με την οικονομικοκοινωνική ανάπτυξη πόλεων και προαστίων που βρίσκονται σε κρίση με στόχο την αειφόρο αστική ανάπτυξή τους, στην διαμόρφωση δηλ. και την εφαρμογή ιδιαίτερα καινοτόμων στρατηγικών και στην ενίσχυση και ανταλλαγή γνώσεων και εμπειριών σε σχέση με την αειφόρο αστική αναζωογόνηση και ανάπτυξη στην Κοινότητα.

Τα κράτη μέλη και η Επιτροπή χρηματοδότησαν από κοινού την URBAN II. Στην περίοδο 2000-2006 είχε προβλεφθεί ότι για την πρωτοβουλία αυτή θα διατίθεντο 730 εκατ. Ευρώ από τον κοινοτικό προϋπολογισμό, μόνο από το ΕΤΠΑ (Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης). Η συνολική επένδυση ήταν ύψους 1,6 δισ. ευρώ με κάλυψη περίπου 2,2 εκατ. κατοίκων.

Οι αστικές περιοχές στις οποίες απευθύνθηκε η Κοινοτική Πρωτοβουλία URBAN II, έπρεπε να παρουσιάζουν συγκεκριμένα προβλήματα εντός μιας συνεκτικής γεωγραφικής περιοχής, όπως υψηλό επίπεδο ανεργίας, χαμηλό επίπεδο οικονομικής δραστηριότητας, ιδιαίτερα υποβαθμισμένο περιβάλλον, ειδικές ανάγκες ανασυγκρότησης κτλ.

Η δράση χωρίστηκε σε τέσσερις βασικούς άξονες - προτεραιότητες :

1) Στην πολυλειτουργική Αναβάθμιση Αστικών Περιοχών και στην Προστασία του Περιβάλλοντός τους, 2) Στην στήριξη Επιχειρηματικών Δραστηριοτήτων – Καινοτομίας 3) Στην κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού, την καταπολέμηση της Ανεργίας, την προαγωγή της ισότητας των πολιτών και 4) την Τεχνική Βοήθεια

Ως στόχος της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας URBAN καθορίστηκε η ανάπτυξη της «επιχειρησιακής πόλης», της «κοινωνικής πόλης της απασχόλησης, της πρόνοιας, της υγείας, της ασφάλειας», της «πολιτισμικής πόλης», της «συμμετοχικής και

πληροφορημένης πόλης», της «τοπικά ολοκληρωμένης διεθνής πόλης», στόχος οραματικός και καινοτόμος και τελικά στόχος αειφορίας. Επιδίωκε επιπλέον να συμβάλλει στην αναζήτηση ολοκληρωμένων και βιώσιμων παρεμβάσεων, στην προώθηση της διαμόρφωσης και εφαρμογής ιδιαίτερα καινοτόμων στρατηγικών για την αειφόρο οικονομική και κοινωνική αναζωογόνηση μειονεκτικών αστικών περιοχών, στην ανάπτυξη της γνώσης και την ανταλλαγή εμπειριών και ορθών πρακτικών στον αστικό χώρο.

Η Κοινοτική Πρωτοβουλία είχε τα χαρακτηριστικά καινοτόμου ολοκληρωμένου αναπτυξιακού προγράμματος πολυτομεακού χαρακτήρα, επέβαλε όμως την εκτέλεση δράσεων σε συνέργεια με δράσεις άλλων προγραμμάτων που θα εκτελούνταν εντός μιας συνεκτικής γεωγραφικής περιοχής με υψηλό βαθμό ομοιογένειας.

Στη χώρα μας, παρεμβάσεις στο πλαίσιο των προγραμμάτων της αστικής Πρωτοβουλίας URBAN II έγιναν στο Πέραμα, την Κομοτηνή και το Ηράκλειο.

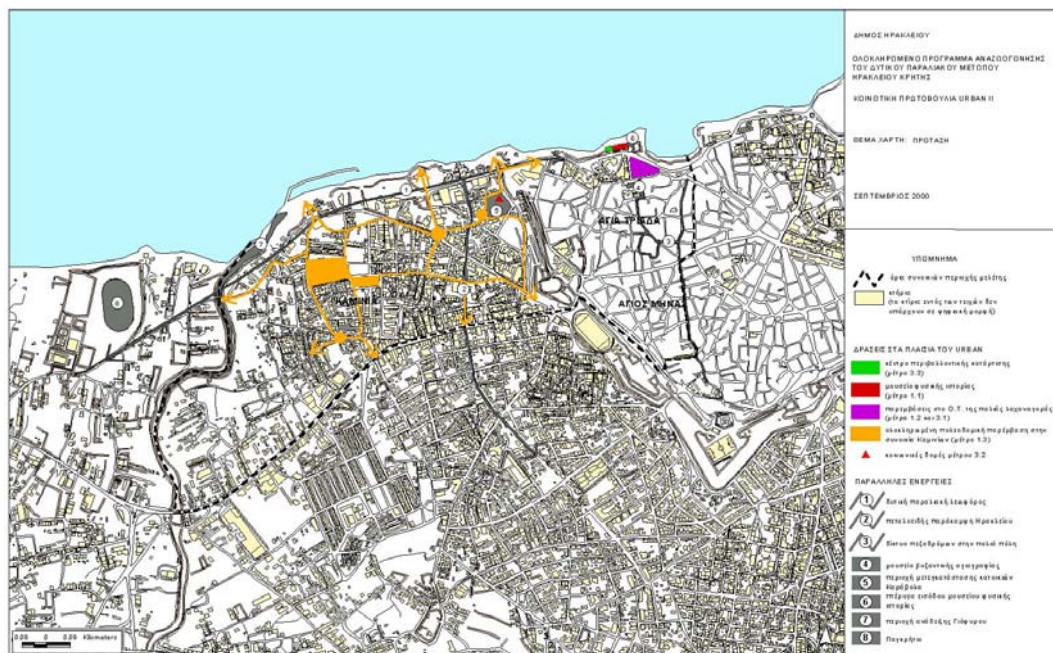
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	Συνολικό κόστος	Σύνολο Δημοσίων Δαπανών	Κοινοτική Συμμετοχή	Εθνική Συμμετοχή	Αναμενόμενη Ιδιωτική Συμμετοχή
Πέραμα	12.733.334	12.733.334	9.550.000	3.183.334	650.000
Κομοτηνή	10.866.667	10.866.667	8.150.000	2.716.667	800.000
Ηράκλειο	10.913.948	10.913.948	8.185.461	2.728.487	1.000.000
ΣΥΝΟΛΟ	34.513.949	34.513.949	25.885.461	8.628.488	2.450.000

Το εγκεκριμένο πρόγραμμα URBAN II 2000 – 2006 στην Ελλάδα. Χρηματοδότηση.

4. ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΣΤΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

Κριτήρια επιλογής περιοχής παρέμβασης. Περιγραφή υφιστάμενης κατάστασης.

Στο πλαίσιο του προγράμματος URBAN II, ο Δήμος Ηρακλείου πρότεινε ως περιοχή παρέμβασης την γεωγραφική περιοχή που περιλαμβάνει τις συνοικίες της Αγίας Τριάδας και Καμινίων, καθώς και το μισό περίπου τμήμα της συνοικίας του Αγίου Μηνά (ζώνη που συνορεύει με τα τείχη και καταλήγει στον προμαχώνα Martinengo).

Ο χάρτης URBAN II Ηρακλείου.

Η εν λόγω περιοχή παρέμβασης παρουσίαζε παράλληλα με την πληθυσμιακή απαίτηση (των 20000 κατοίκων) και ένα σημαντικό βαθμό ομοιογένειας, όσον αφορούσε στα γεωγραφικά, κοινωνικά και οικονομικά χαρακτηριστικά, γεγονός που την καθιστούσε αιτιολογημένα επιλεγείσα.

Εξετάζοντας την πόλη του Ηρακλείου στο σύνολό της, με βάση το κατά το χρόνο της προς έγκριση μελέτης επίπεδο ανάπτυξης της, παρατηρούμε το γεγονός πως γύρω από το πολεοδομικό κέντρο της και ιδιαίτερα μέσα στο εντός του περικλειστού των τειχών τμήματός της, υφίστανται υποβαθμισμένοι από πλευράς οικονομικής δραστηριότητας και συνθηκών κατοικίας πυρήνες, που διατηρούν ωστόσο τον παραδοσιακό πολεοδομικό ιστό παρά τα θεσμοθετημένα σύγχρονα ρυμοτομικά σχέδια.

Οι συνοικίες-γειτονιές της Αγίας Τριάδας, των Καμινίων και του Αγ. Μηνά, συγκροτούν ένα συμπαγή, ομοιογενή θύλακα υποβάθμισης, εντός του ιστορικού κέντρου του πολεοδομικού συγκροτήματος του Ηρακλείου, στον οποίο η οικονομική αναζωογόνηση κρίνεται απαραίτητη.

Ως σημαντικότερη από άποψη ομοιογένειας και προβλημάτων είναι, η περιοχή της **Αγίας Τριάδας**, η οποία καταλαμβάνει το βορειοδυτικό τμήμα της εντός των τειχών ιστορικής πόλης. Περιλαμβάνει και είναι σε επαφή με σημαντικά μνημεία της, ενώ ταυτόχρονα είναι άμεσα συνδεδεμένη με την ιστορική της πορεία και εξέλιξη. Περιλείεται από τις οδούς Καλοκαιρινού, Γιαμαλάκη, Παραλιακή Λεωφόρο (Βενιζέλου) και Αρχιεπισκόπου Μακαρίου. Στο σύνολό της η περιοχή της Αγίας Τριάδας, αποτελεί μια από τις 25 συνοικίες του Δήμου Ηρακλείου και πιο συγκεκριμένα μια από τις 5 που βρίσκονται εντός των Ενετικών τειχών.

Η περιοχή της Αγίας Τριάδας υπήρξε κατά την Τουρκοκρατία αραιοδομημένη. Κατά το τέλος του 19ου αιώνα και τις αρχές του 20ου, κατασκευάσθηκαν τα εργοστάσια και οι αποθήκες όπου γίνονταν η επεξεργασία και η αποθήκευση των κύριων αγροτικών προϊόντων του νομού (σταφίδα, κρασί, λάδι). Η περιοχή απέκτησε σαφή βιοτεχνικό - βιομηχανικό χαρακτήρα. Κοντά στα εργοστάσια δημιουργήθηκαν οι γειτονιές που εγκαταστάθηκαν οι άνθρωποι, πρόσφυγες στην πλειοψηφία τους, που αποτελούσαν το εργατικό δυναμικό του πρώτου αυτού βιομηχανικού πυρήνα του Ηρακλείου.

Η υποβάθμιση του περιβάλλοντος της περιοχής ήταν ιδιαίτερα αισθητή στο παραλιακό μέτωπο όπου είχαν συγκεντρωθεί μεγάλες βιομηχανικές μονάδες και μέχρι πρόσφατα λειτουργούσε και η λαχαναγορά ολόκληρου του Πολεοδομικού Συγκροτήματος του Ηρακλείου. Η εικόνα της υποβάθμισης στο σημείο αυτό συνίσταντο στην μόλυνση του γραφικού και ιστορικού κόλπου του Δερματά από οχετούς, στην ύπαρξη εγκαταλελειμμένων μεγάλων κτιρίων (ΔΕΗ, βιοτεχνικά κτίρια, Καπνοκοπήτριο) καθώς και στην μέχρι πρότινος ύπαρξη οχλουσών και ρυπογόνων λειτουργιών (λαχαναγορά, συνεργεία κλπ).

Η ανάγκη αναζωογόνησης της περιοχής της Αγ. Τριάδας δεν εντοπιζόταν όμως μόνο στο παραλιακό μέτωπο του οικισμού, το οποίο παρουσίαζε έντονα στοιχεία αποβιομηχάνισης, αλλά και στο εσωτερικό του αστικού ιστού, όπου υπήρχαν σημαντικότερες ελλείψεις σε κοινόχρηστους χώρους και ιδιαίτερα σε χώρους πρασίνου, αναψυχής και αθλητισμού αλλά και στη γενικότερη εικόνα πλήρους υποβαθμισμένου δομημένου περιβάλλοντος : εικόνα πόλης σε έντονη κρίση.

Το υποβαθμισμένο τμήμα της **συνοικίας του Αγ. Μηνά** παρουσίαζε τα ίδια χαρακτηριστικά με την Αγ. Τριάδα σε βαθμό που να εντάσσεται λειτουργικά σε ενιαία ενότητα, συγκροτώντας επίσης ένα ομοιογενή θύλακα περιοχής-γειτονιάς. Σημειώνεται μάλιστα ως ιδιαίτερο χαρακτηριστικό ότι το υποβαθμισμένο τμήμα του Αγίου Μηνά ήταν περισσότερο ομοιογενές με την Αγία Τριάδα, παρά με το υπόλοιπο τμήμα του ομώνυμου δημοτικού διαμερισματος το οποίο δεν παρουσιάζει ανάλογα προβλήματα. Η υποβαθμισμένη γειτονιά βαρυνόταν επιπλέον από τη φιλοξενία μεγάλου αριθμού αλλοδαπών μεταναστών, οι οποίοι εκμεταλλευόμενοι τις χαμηλές τιμές ενοικίων, δημιούργησαν σταδιακά αυξημένες συγκεντρώσεις σε οικογενειακά δίκτυα, με αποτέλεσμα την ένταση της κοινωνικής πόλωσης και κοινωνικών ανισοτήτων στην περιοχή.

Η περιοχή των Καμινίων αποτελεί κατά το χρόνο της μελέτης μια από τις πλέον υποβαθμισμένες πολεοδομικές ενότητες του Ηρακλείου που μαζί με τις προηγούμενες δύο γειτονιές συγκροτούν τον ομοιογενή θύλακα υποβάθμισης.

Η περιοχή, σύμφωνα με το Γ.Π.Σ, ορίζεται στα βόρεια από την παραλία, στα ανατολικά από το Βενετσιάνικο τείχος της πόλης (Προμαχώνας Αγ. Ανδρέα μέχρι Παντοκράτορα), νότια από την οδό 62 Μαρτύρων και δυτικά από τον ποταμό Γιόφυρο. Σύμφωνα με τις περιγραφές περιηγητών (Πρακτακίδης 1818, Καλομενόπουλος 1894, κ.α), η περιοχή πήρε τη σημερινή ονομασία της από μια παλαιά ασβεστοκάμινο στην περιοχή της οδού Ελευθερίας. Κατά την μεταπολεμική περίοδο εφαρμόζεται διανομή ανταλλάξιμων εκτάσεων αγροτικής και

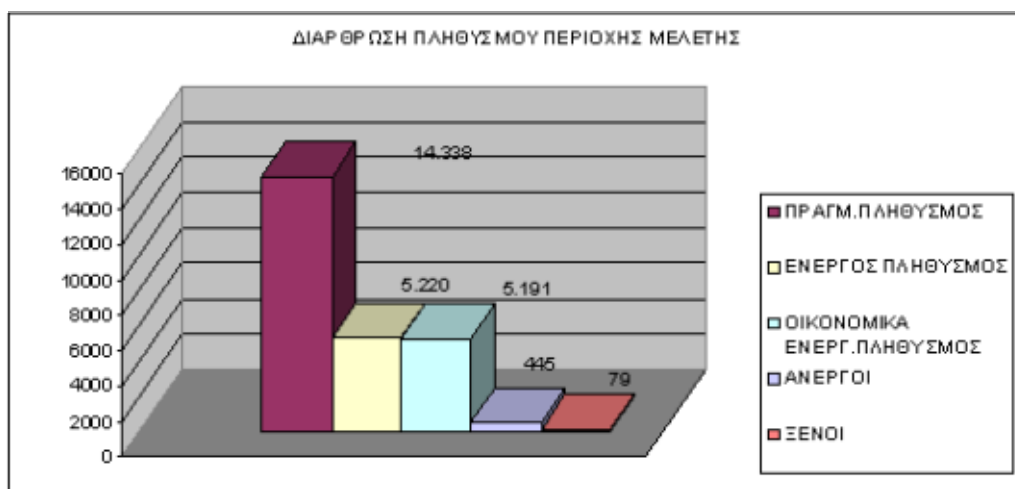
αστικής αποκατάστασης. Έτσι, αδιανέμητες εκτάσεις στην τάφρο, στο οχυρό Αγίου Πνεύματος και στην παραλία, καταλαμβάνονται από ιδιώτες που χτίζουν πρόχειρες κατασκευές για να εγκατασταθούν. Στην περιοχή των νεκροταφείων δημιουργείται το γήπεδο ποδοσφαίρου της ομάδας του Ο.Φ.Η, ενώ στην παραλία και στην διαμήκη οδό 62 Μαρτύρων χτίζονται βιομηχανικά κτίρια, βιοτεχνίες και αποθήκες.

Τέλος, μετά το 1980, οι πιεστικές ανάγκες κατοικίας, που δεν ικανοποιούνται με επέκταση του σχεδίου πόλης στα δυτικά, έχουν ως αποτέλεσμα την αυθαίρετη ανοικοδόμηση σε ολόκληρη σχεδόν την έκταση του δημοτικού διαμερίσματος και στην περαιτέρω περιβαλλοντική υποβάθμισή του.

Η ανάγκη αναζωογόνησης της περιοχής των Καμινίων δεν εντοπίζεται μόνο στο παραλιακό μέτωπο του οικισμού το οποίο ήδη παρουσιάζει ιδιαίτερα έντονα στοιχεία αποβιομηχάνισης. Στο εσωτερικό του αστικού ιστού η υποβάθμιση εντοπίζεται στις σημαντικότερες ελλείψεις σε κοινόχρηστους χώρους και ιδιαίτερα σε χώρους πρασίνου, αναψυχής και αθλητισμού αλλά και στην κακή ποιότητα του εν γένει δομημένου περιβάλλοντος.

Στο σύνολο της περιοχής μελέτης σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία του Δήμου Ηρακλείου κατοικεί το 11% (περίπου 20.000) του συνόλου των κατοίκων της πόλης (περίπου 150.000), ενώ παρουσιάζει την τελευταία δεκαετία έντονη αύξηση πληθυσμού. Η πυραμίδα των ηλικιών εντούτοις παρουσιάζει αύξηση του ποσοστού ανθρώπων μεγάλης ηλικίας και μείωση των νέων.

Η περιοχή επομένως εκτιμάται ότι αδυνατεί να συγκρατήσει τον οικονομικά δυναμικό πληθυσμό της, λόγω ενδογενών συνθηκών και παρουσιάζει ανεργία που υπολογίζεται στο 18%.

Πηγή: Εργαστήριο Χωρικής Ανάλυσης και Θεματικής Χαρτογραφίας Πανεπιστημίου Θεσσαλίας (μέσω του Δήμου Ηρακλείου)

Πηγή: Εργαστήριο Χωρικής Ανάλυσης και Θεματικής Χαρτογραφίας Πανεπιστημίου Θεσσαλίας (μέσω του Δήμου Ηρακλείου)

Πληθυσμιακά η περιοχή μελέτης συγκροτείται από ομάδες μειωμένης ή χαμηλής οικονομικής δυνατότητας όπως πρόσφυγες Ελληνικής καταγωγής, τσιγγάνους και μετανάστες γειτονικών χωρών, κυρίως Αλβανούς, οι οποίοι στεγάζονται σε υποβαθμισμένες ημιερειπωμένες κατοικίες παραπηγματοειδούς μορφής (χαρακτηριστικό της φτώχειας που μαστίζει την περιοχή είναι η παροχή επιδομάτων και συσσιτίων από την Ενορία της Αγ. Τριάδας σε μεγάλο αριθμό ατόμων, περίπου 100, που βρίσκονται σε ανάγκη). Μέσα στο πλαίσιο των υποβαθμισμένων συνθηκών ζωής, τα κοινωνικά προβλήματα που συσσωρεύονται είναι ποικίλα, ενώ η υπάρχουσα κοινωνική μέριμνα είναι υποτυπώδης. Η κατάσταση αυτή αποτελεί άμεσο κίνδυνο πρόκλησης φαινομένων κοινωνικού αποκλεισμού και παρεκκλινουσών συμπεριφορών.

Από την περιοχή μελέτης επίσης απουσιάζουν πλήρως ή είναι ελλειπείς οι κοινωνικές υποδομές στήριξης της οικογένειας και της συμμετοχής των γυναικών στην εργασία (π.χ. βρεφονηπιακοί σταθμοί)

Η οικονομική δραστηριότητα της περιοχής περιλαμβάνει επιχειρήσεις που έχουν αναπτυχθεί στους κεντρικούς δρόμους της περιοχής μελέτης και έχουν κυρίως υπερτοπικό χαρακτήρα εξυπηρέτησης της πόλης του Ηρακλείου, καθώς και μικρές εμπορικές μονάδες διάσπαρτες εντός του υποβαθμισμένου αστικού ιστού.

Τέλος, στις παρυφές του παραλιακού μετώπου, κατά μήκος του οδικού άξονα, είχαν αναπτυχθεί αρκετές βιοτεχνίες, συνεργεία κλπ., μονάδες με κύρια χαρακτηριστικά την πρόχειρη διοικητική και οικονομική οργάνωση και τον πρόχειρο εξοπλισμό (σύμφωνα με στοιχεία του ΙΓΕ).

Στην περιοχή μελέτης βρίσκονταν επίσης πολλά εγκαταλελειμένα και ερειπωμένα κτίρια (125 στην Αγία Τριάδα και 44 στα Καμίνια – 169 στο σύνολο).

Από τη μελέτη των παραπάνω στοιχείων καθίσταται σαφές ότι η αναφερόμενη περιοχή βρίσκεται κατά το χρόνο της ένταξής της στο πρόγραμμα σε κατάσταση έντονης κρίσης και κρίνεται επιτακτική η ανάγκη της άμεσης αναζωογόνησής της.

Τα παραπάνω στοιχεία ανάλυσης παρουσιάζονται συνοπτικά στον παρακάτω πίνακα SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) του Δήμου Ηρακλείου:

	ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	<p>Κεντρική θέση ως προς σημαντικούς πόλους δραστηριοτήτων, υπάρχοντες (κέντρο πόλης, λιμάνι) ή υπό δημιουργία (Παγκρήτιο Στάδιο-Ολυμπιακοί Αγώνες 2004)</p> <p>Παραδοσιακά κτήρια, αξιοποιήσιμο ανενεργό κτηριακό απόθεμα, στοιχεία ιστορικής μνήμης</p> <p>Αξιοποιήσιμο θαλάσσιο μέτωπο</p> <p>Υπάρχον μουσείο</p> <p>Υπαρξη οικοδομικού τετραγώνου δημοτικής ιδιοκτησίας</p>	<p>Υψηλό ποσοστό ανεργίας</p> <p>Προβληματική πυραμίδα</p> <p>Χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης και κατάρτισης του εργασιακού δυναμικού</p> <p>Πολύ μικρό μέσο μέγεθος και καθυστέρηση των επιχειρήσεων</p> <p>Υψηλό ποσοστό αλλοδαπών και τσιγγάνων με δυσκολίες κοινωνικής ένταξης</p> <p>Υποβαθμισμένο κτηριακό απόθεμα</p> <p>Ανεπάρκεια αστικού και πολιτιστικού εξοπλισμού.</p> <p>Η πόλη είναι στραμμένη κατά κύριο λόγο προς την ενδοχώρα και όχι προς τη θάλασσα, και το θαλάσσιο μέτωπο είναι υποβαθμισμένο, αδιαμόρφωτο και υποχρησιμοποιούμενο</p> <p>Γενικά, αποκοπή και έντονη αρνητική διαφοροποίηση, σε σχέση με το υπόλοιπο Ηράκλειο</p>
	ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ	ΚΙΝΔΥΝΟΙ
	<p>Διοργάνωση προκριματικών και ημιτελικών αγώνων ποδοσφαίρου, στο πλαίσιο των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004, σε όμορη θέση (Παγκρήτιο γήπεδο)</p> <p>Οικονομικός δυναμισμός ευρύτερης περιοχής (υπόλοιπης πόλης και νομού)</p> <p>Προγραμματισμένες παράλληλες:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ένα μουσείο βρίσκεται υπό κατασκευή - προβλέπεται η απομάκρυνση ποδοσφαιρικού γηπέδου (ΟΦΗ) από την περιοχή, που θα προσφέρει αξιοποιήσιμο αστικό χώρο - προβλέπεται η μετεγκατάσταση παραπηγματούχων (αυθαίρετη δόμηση σε καταπατημένη περιοχή) από τον ΟΕΚ, που θα απελευθερώσει την περιοχή 	<p>Διαιώνιση οικονομικής δυσπραγίας στην περιοχή, που θα οδηγήσει στη δημιουργία μιας τελείως περιθωριοποιημένης ζώνης, δεδομένου μάλιστα ότι η υπόλοιπη πόλη παρουσιάζει αρκετό δυναμισμό.</p> <p>Περαιτέρω υποβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος από την κατασκευή παραθαλάσσιου δρόμου ταχείας κυκλοφορίας, αν δεν γίνουν αντισταθμιστικές παρεμβάσεις αστικού και περιβαλλοντικού σχεδιασμού</p>

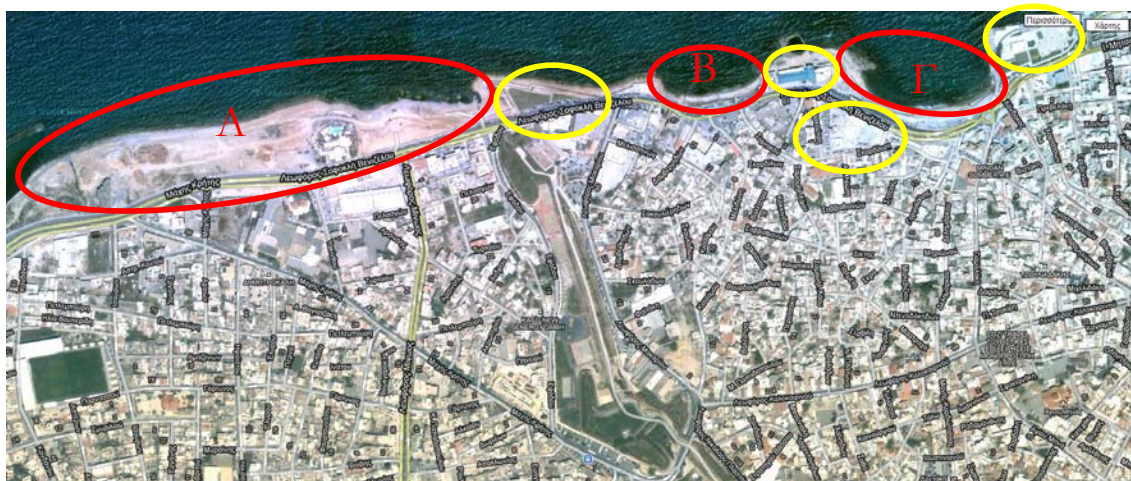
Πίνακας SWOT (πηγή Δήμος Ηρακλείου)

5. ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ : Πολυλειτουργική αναβάθμιση αστικών περιοχών – Προστασία περιβάλλοντος.

Γενικός στόχος της Προτεραιότητας, είναι η ριζική αναδιάρθρωση του χώρου των υποβαθμισμένων περιοχών του δυτικού παραλιακού μετώπου του Ηρακλείου καθώς και η πολυλειτουργική αναβάθμιση της αστικής περιοχής με γνώμονα την προστασία του περιβάλλοντος.

Τα μέτρα που εντάσσονται στον Άξονα Προτεραιότητας 1 αφορούν στη δραστική αλλαγή των χρήσεων γης και της φυσιογνωμίας του παραλιακού μετώπου με τη δημιουργία αφενός ενός δικτύου δραστηριοτήτων πολιτισμού και κατάρτισης και αφ' ετέρου της αναβάθμισης της ποιότητας του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, του αστικού εξοπλισμού της περιοχής και του περιβάλλοντος εν γένει.

Οι στόχοι της προτεραιότητας (που υλοποιούνται με τρία επιμέρους μέτρα) είναι η δραστική αλλαγή των χρήσεων γης και της φυσιογνωμίας συγκεκριμένων, υποβαθμισμένων ζωνών του παραλιακού μετώπου, η δημιουργία δικτύου πολιτιστικών δραστηριοτήτων στο εντός των τειχών τμήμα της πόλης και νέου σχεδίου οργάνωσης των κοινοχρήστων χώρων και των διεξόδων «αναπνοής» του αστικού ιστού για το τμήμα μέχρι τον ποταμό Γιόφυρο, η αναβάθμιση της ποιότητας του περιβάλλοντος και του αστικού εξοπλισμού της περιοχής και η διατήρηση και ανάδειξη της ιστορικής μνήμης με την αποκατάσταση του κελύφους συγκεκριμένων κτιριακών ενοτήτων (πχ πρώην κτίριο ΔΕΗ).

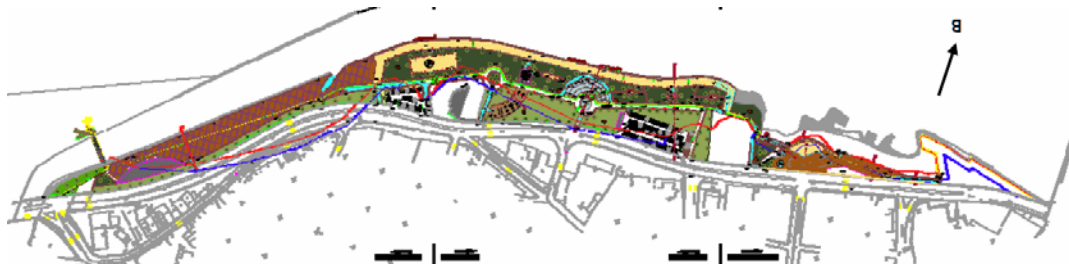
Εικόνα 1. Τα τρία μέτρα δράσης αναβάθμισης του παραλιακού μετώπου.

5.1. ΜΕΛΕΤΗ ΧΑΡΑΞΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΙΣ ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΟΥ ΔΥΤΙΚΟΥ ΠΑΡΑΛΙΑΚΟΥ ΜΕΤΩΠΟΥ.

5.1.α. ΜΕΛΕΤΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ ΤΜΗΜΑΤΟΣ Α ΑΠΟ ΚΑΡΑΒΟΛΑ ΕΩΣ ΓΙΟΦΥΡΟ – ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΑΜΙΝΙΩΝ

Πρόκειται για μια ήπιας μορφής παρέμβαση η οποία σκοπό έχει να αναβαθμίσει αισθητικά και λειτουργικά μια ιδιαίτερα υποβαθμισμένη περιοχή και να βελτιώσει την ποιότητα ζωής των κατοίκων, παράλληλα και με τη δημιουργία υποδομών υποστήριξης και διασύνδεσης δικτύου πολιτιστικών δραστηριοτήτων (προϋπολογισμός έργου 940.000 € - συνολικός 3.000.000 €). Στο μέτωπο επέμβασης διαμορφώθηκε κοινόχρηστος χώρος χώρος μετά από τις κατεδαφίσεις αυθαιρέτων στη θέση Καράβολα και στην οδό Μάχης Κρήτης πλησίον του ποταμού Γιόφυρου. Επιπλέον διαμορφώθηκε υπαίθριος δημοτικός χώρος στάθμευσης.

Εικόνα 2.: Πρόταση ανάπλασης του δυτικού παραλιακού μετώπου από τον Προμαχώνα Αγ. Ανδρέα- περιοχή Καράβολα έως τις ειβολές του ποταμού Γιόφυρου με χρήσεις αναψυχής και διαδρομή περιπάτου.

Η υποχρέωση της συνέργειας των δράσεων ενθάρρυνε την ανάπλαση τριών πλατειών, της Αγίας Βαρβάρας, της Ελευθέρης και της Πετλέμπουρη στην υποβαθμισμένη περιοχή των Καμινίων. Επίσης περιέλαβε την αγορά δύο οικοπέδων για τη διαμόρφωση κοινόχρηστων χώρων και χώρων πρασίνου και αναψυχής.

5.1.β. ΜΕΛΕΤΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ ΤΜΗΜΑΤΟΣ Β ΚΑΙ Γ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΓ. ΤΡΙΑΔΑΣ (ΚΟΛΠΟΣ ΔΕΡΜΑΤΑ) ΕΩΣ ΤΟ ΠΡΩΗΝ ΞΕΝΙΑ.

Πιο συγκεκριμένα η παρέμβαση αυτή αφορά την κατασκευή ράμπας πεζών βόρεια του παραλιακού μετώπου, η οποία, θα συνδέει τα πλατώματα που δημιουργούνται κατά μήκος της παραλιακής οδού και θα χρησιμοποιηθούν ως κοινόχρηστοι χώροι. Αποτελείται από τα τμήματα Αγίας Τριάδας (προμαχώνας Αγίου Ανδρέα) – Μουσείο Φυσικής Ιστορίας – πρώην Ξενία.

Ο χρόνος παράδοσης του έργου είχε οριστεί στο τέλος Μαρτίου 2010 και πλέον σήμερα το έργο έχει πλήρως ολοκληρωθεί.

Εικόνα 3, 4 : τα έργα ανάπλασης στο Παραλιακό Μέτωπο- διαμόρφωση μεταξύ του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας (Μ.Φ.Ι.) και του Προμαχώνα Αγ. Ανδρέα, στην περιοχή της Αγ. Τριάδας (έργο Β)

Εικόνα 5, 6 : έργα ανάπλασης στο Παραλιακό Μέτωπο- διαμόρφωση μεταξύ του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας (Μ.Φ.Ι.) και της πλατώματος του Ξενία(έργο Γ). Το έργο κατά την κατασκευή του και το έργο αποπερατωμένο.

5.2.1. ΚΤΙΡΙΟ ΠΑΛΙΑΣ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗΣ

Στον κύριο στόχο της αποκατάστασης της φυσιογνωμίας του παραλιακού μετώπου δόθηκε η δυνατότητα αποκατάστασης του διατηρητέου κτιρίου της «παλιάς Ηλεκτρικής» και η επαναχρησιμοποίησή του ως Μουσείου Φυσικής Ιστορίας Κρήτης και κέντρου περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Παράλληλα ανακατασκευάστηκε υπάρχον εγκαταλειμμένο κτίριο στο δυτικό τμήμα αυτού, για να χρησιμοποιηθεί ως κέντρο κατάρτιση. (ο προϋπολογισμός του έργου ήταν 2.934.150 €). Οι εργασίες στα δύο κτίρια έχουν ολοκληρωθεί και χρησιμοποιούνται για τη χρήση την οποία κατασκευάστηκαν.

Η συνέργεια του έργου με τη συνολική ανάπλαση του δυτικού παραλιακού μετώπου είναι προφανής. Βελτιώνει τον αστικό χώρο με την εκμετάλλευση υπάρχοντος κτιριακού αποθέματος, διατηρεί την ταυτότητά του ως σημείο ιστορικότητας και αναφοράς για την πόλη, δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας και συμμετέχει στο δίκτυο των πολιτιστικών δραστηριοτήτων και αναψυχής του παραλιακού μετώπου. Δημιουργεί σημείο στάσης και ενδιαφέροντος στο δίκτυο των κοινοχρήστων χώρων της Παλιάς Πόλης και συμβάλει στην ανάπτυξη της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης, της εκπαίδευσης και της επιμόρφωσης επισκεπτών και κατοίκων.

Εικόνες 7, 8 : Το κέντρο κατάρτισης και η παλιά Ηλεκτρική πριν την αποκατάστασή τους με τη νέα χρήση.

Σχέδιο : το νέο Μουσείο Φυσικής Ιστορίας & το κέντρο περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.
Μελέτη (πηγή : Δήμος Ηρακλείου, Γραφείο Παλιάς Πόλης)

Εικόνα 9 : το νέο Μουσείο Φυσικής Ιστορίας & το κέντρο περιβαλλοντικής εκπαίδευσης (προσωπικό αρχείο, 2010)

5.2.2. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΠΑΛΙΑΣ ΛΑΧΑΝΑΓΟΡΑΣ ΣΕ ΠΛΑΤΕΙΑ, ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΠΟΛΥΧΩΡΟ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΥΠΟΓΕΙΟΥ ΧΩΡΟΥ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ

Στην περιοχή της Αγίας Τριάδας υπήρχε έκταση τεσσάρων στρεμμάτων, αστικό κενό, μετά την απομάκρυνση της παλιάς λαχαναγοράς της πόλης. Το έργο προέβλεπε την κατασκευή πλατείας με τον ανάλογο αστικό εξοπλισμό, πολιτιστικό πολυχώρο και υπόγειο σταθμό αυτοκινήτων.

Εικόνα 10 : Ο χώρος της παλαιάς Λαχαναγοράς στην Αγία Τριάδα πριν τη διαμόρφωσή της.

Εικόνα 11: Η βραβευμένη μελέτη του πολυχώρου της παλιάς λαχαναγοράς EUROPAN 2004 : Μελετητές Σωιράτης Στρατής, Κυριάκος Κούνδουρος, Άλκη Ιωαννίδης, Μαρία Λοϊζίδου (πηγή Δήμος)

Εικόνα 12: διαμόρφωση της ευρύτερης περιοχής της παλαιάς Λαχαναγοράς στην Αγία Τριάδα, Μελέτη Εφαρμογής (πηγή Δήμος Ηρακλείου Κρήτης)

Η συνάφεια του έργου με το πρόγραμμα δράσης είναι προφανής καθώς η διαμορφωμένη πλέον πλατεία συμμετέχει στον κοινόχρηστο χώρο της πόλης, το πολιτιστικό κέντρο στον κοινωφελή εξοπλισμό και τον πολιτισμό της και ο υπόγειος χώρος στάθμευσης απορροφά μεγάλο αριθμό αυτοκινήτων σε ώρες αιχμής της πόλης. Το έργο επίσης συμμετέχει ως σημείο στάσης και πολιτισμού στον περίπατο αναψυχής του παραλιακού μετώπου και δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας.

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Σε περισσότερο από δέκα χρόνια εφαρμογής, η Κοινοτική Πρωτοβουλία URBAN, μέσω ολοκληρωμένων προσεγγίσεων, συνέβαλε σημαντικά στη βιώσιμη ανάπτυξη και την αναβάθμιση των αστικών περιοχών σε κρίση, παρόλο που γενικά θεωρήθηκε ότι τα προγράμματα δεν είχαν την αναμενόμενη υποστήριξη του ιδιωτικού τομέα, την ενθάρρυνση της τοπικής συμμετοχικής διαχείρισης και εφαρμογής και παρουσίαζαν δυσκολίες στις διαδικασίες εφαρμογής τους (ΚΑΜΧΗΣ).

Όσον αφορά στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της «Οικονομικής & Κοινωνικής Αναζωογόνησης των Υποβαθμισμένων Περιοχών του Δ. Παραλιακού Μετώπου Ηρακλείου Κρήτης 2001-2006» της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας Urban II, αυτό είναι σήμερα πλήρως ολοκληρωμένο, οπότε μπορεί κανείς εύκολα να καταλήξει σε συμπεράσματα που αφορούν στην επίτευξη των στόχων του, στις επιπτώσεις που δημιουργεί στο περιβάλλον της πόλης και στη ζωή των κατοίκων της.

Κρίνοντας τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του έργου μπορούμε με ευκολία να καταλήξουμε στην πλήρη συμβατότητά του με τους κατευθυντήριους άξονες της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας δηλ. τη στρατηγική της αειφόρου ανάπτυξης και την

οικονομική και κοινωνική διάσταση αυτής. Δεδομένη επίσης θεωρείται η διαχειριστική ικανότητα του Δήμου για την υποβολή, μελέτη και εκτέλεση του προγράμματος.

Εικόνα 13 : Κοινόχρηστος χώρος στο παραλιακό μέτωπο.

Η περιοχή επέμβασης προσεγγίστηκε μέσα από ένα ολοκληρωμένο σχέδιο ανάπτυξης που υλοποιήθηκε μέσω της εφαρμογής καινοτόμων πρακτικών. Δημιουργήθηκε δίκτυο κοινοχρήστων χώρων σε όλο το μήκος του δυτικού παραλιακού μετώπου ώστε η Παλιά Πόλη να διευρύνει το οπτικό πεδίο της ατενίζοντας τη θέα προς τη θάλασσα και να δροσίζεται από την αύρα της. Οι χώροι αναψυχής που δημιουργήθηκαν συμβάλλουν θετικά στο ελλειμματικό ισοζύγιο κοινοχρήστων της πόλης και προσφέρουν στους κατοίκους μια φυσική διαδρομή κατά μήκος της θάλασσας με τόπους στάσης και πολιτισμού στη θέα του ανοιχτού θαλάσσιου ορίζοντα: μια δραστηριότητα ελεύθερου χρόνου απόλαυσης.

Πριν την ανάπλαση, η παραλιακή λεωφόρος ήταν μία από τις πλέον υποβαθμισμένες και εγκαταλελειμμένες περιοχές της εντός των τειχών πόλης. Σήμερα από τη λεωφόρο Σοφοκλή Βενιζέλου έχουν απομακρυνθεί οι αυθαίρετες παραπηγματικές εγκαταστάσεις και παρουσιάζει μεγάλη εμπορική ανάπτυξη. Βέβαια σκόπιμο θεωρείται να αναφερθεί ότι την πορεία της παραλιακής λεωφόρου προς την αναπτυξιακή της δομή σηματοδότησαν αρχικά τα έργα των ολυμπιακών παρεμβάσεων (στο νοτιοδυτικό άκρο της είναι χωροθετημένο το Παγκρήτιο στάδιο). Αποτελεί όμως εμφανώς μία εν δυνάμει περαιτέρω αναπτυσσόμενη επιχειρηματικά περιοχή που ήδη έχει αρχίσει να εκδηλώνει έντονα τον εμπορικό της χαρακτήρα με δυναμικές επιχειρηματικές προοπτικές, κάποιες από τις οποίες έχουν ήδη δηλώσει την πορεία τους στο χρόνο. Από τη συμβολή της παραλιακής λεωφόρου με την οδό Εφόδου έως και τις εκβολές του Γόφυρου, παρατηρείται αυξημένη οικοδομική δραστηριότητα και ανάπτυξη μεγάλων επιχειρήσεων, □ επί παραδειγματι- του πολυχώρου – πολυσινεμά, αλλά και μεγάλες οικοδομές κατοικιών και καταστημάτων. Το γεγονός αποδεικνύει ότι η περιοχή ήδη παρέκαμψε την απειλή της εγκατάλειψης.

Εικόνα 14 : Η παραλιακή λεωφόρος

Όσον αφορά στη μελλοντική προοπτική της ευρύτερης περιοχής, η ανάπτυξη του θαλάσσιου μετώπου, έχει προιαλέσει γενικότερες ανακατατάξεις, αφού δημιούργησε υπεραξίες και γενικότερα μία προσδοκία για επερχόμενη ανάπτυξη και δημιουργία νέων επενδύσεων. Ήδη με την εμφάνιση του εν δυνάμει αναπτυξιακού οργανισμού εμφανίζονται νέες θέσεις εργασίας. Ωστόσο, σημαντικό θεωρείται να τονιστεί η προσοχή της τοπικής εξουσίας, ώστε η ανάπτυξη αυτή να παραμείνει ελεγχόμενη και να μην παραδοθεί στο αδηφάγο εμπορικό κέρδος.

Τελικοί αποδέκτες του έργου είναι όλοι οι κάτοικοι της πόλης του Ηρακλείου και οι κατά καιρούς επισκέπτες της.

ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Αγγελίδης Μ. (2004), *Οι πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη χωρική Ανάπτυξη-Μια μεγάλη πρόκληση για την Ευρώπη και την Ελλάδα*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Ε.Μ.Π.
- Μανώλα-Γιούντρα Κ., *Κοινοτική Πρωτοβουλία URBAN, Πολιτικές για τον Αστικό Χώρο και Εφαρμογές*, Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων (2006).
- Καμχής Μ. (2010), *Η Ενοποίηση του Ευρωπαϊκού Χώρου : Ένα σχεδιαστικό εγχείρημα μεγάλης κλίμακας*, Σημειώσεις του μαθήματος "Οι πολιτικές της Ε.Ε. για τη Χωροταξία, την Περιφερειακή Ανάπτυξη και τις πόλεις και η Ελλάδα" στο ΔΠΜΣ Ε.Μ.Π. κατεύθυνση Πολεοδομίας-Χωροταξίας.
- Καμχής Μ. (2009), *Η Ενοποίηση του Ευρωπαϊκού Χώρου*, Παρουσίαση στο μάθημα "Οι πολιτικές της Ε.Ε. για τη Χωροταξία, την Περιφερειακή Ανάπτυξη και τις πόλεις και η Ελλάδα" στο ΔΠΜΣ Ε.Μ.Π. κατεύθυνση Πολεοδομίας-Χωροταξίας έτους 2010.
- 6ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον, <<http://www.europa.eu.int>>.
- Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1990), *Πράσινο Βιβλίο για το Αστικό Περιβάλλον*, EUR 12902 GR.
- Πρόταση URBAN II Δήμου Ηρακλείου Κρήτης (2001), *Πρόγραμμα «Οικονομικής & Κοινωνικής Αναζωογόνησης των Υποβαθμισμένων Περιοχών του Δ. Παραλιακού Μετώπου Ηρακλείου Κρήτης 2001-2006»*.
- Πρακτικά Επιτροπής Παρακολούθησης Ε.Π. «Οικονομικής και Κοινωνικής Αναζωογόνησης των Υποβαθμισμένων περιοχών του Δυτικού Παραλιακού Μετώπου Ηρακλείου Κρήτης»της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας URBAN II (2006)
- ΤΕΕ/ΤΑΚ (2004), *Παρακολούθηση της πορείας και έκφραση απόψεων του ΤΕΕ/ΤΑΚ για τη μελέτη κάραξης αναπτυξιακών κατευθύνσεων για τις υποβαθμισμένες περιοχές του Δυτικού παραλιακού μετώπου Ηρακλείου Κρήτης*, Ηράκλειο, Οκτώβριος 2004.
- *Ολοκληρωμένη Περιβαλλοντική Διαχείριση*, Οδηγίες σχετικά με τη θεματική στρατηγική για το αστικό περιβάλλον, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- C(2001)4074/18-12-2001, απόφαση έγκρισης της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων του Επιχειρησιακού Προγράμματος «ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΝΑΖΩΟΓΟΝΗΣΗΣ ΤΩΝ ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΤΟΥ ΔΥΤΙΚΟΥ ΠΑΡΑΛΙΑΚΟΥ ΜΕΤΩΠΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ 2001 – 2006» της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας URBAN II.

ΣΠΟΥΔΑΣΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- Περισυνάκη Β. (2008), *Η εξέλιξη του παραλιακού μετώπου του Ηρακλείου σε συνάρτηση με την εξέλιξη της πόλης*, ΔΠΜΣ, Προσεγγίσεις του σχεδιασμού στην Ελλάδα.
- Λασιθιωτάκη Μ. (2006), *Ηράκλειο Κρήτης, Μελέτη Εφαρμογής Κοινοτικής Πρωτοβουλίας URBAN II 2000-2006*, Ειδικά Θέματα Πολεοδομίας 8^ο εξαμήνου.
- Λάις Μ. (2007), *Ηράκλειο Κρήτης-Πρωτοβουλία αξιοποίησης και Ανάπλασης του Ιστορικού Κέντρου με έμφραση και στροφή προς τη θάλασσα- Το πρόγραμμα URBAN*, Ειδικά Θέματα Πολεοδομίας 9^ο εξαμήνου.

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ

- Διευτυακή πύλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, <http://www.europa.eu/>
- Επίσημη ιστοσελίδα Ευρωπαϊκής Επιτροπής <http://ec.europa.eu>

- http://www.inforegio.ec.europa.eu/wbpro/PRORD/prordc/prordc18_en.htm
- Ιστοσελίδα του Ευρωπαϊκού δικτύου Γνώσης για τον Αστικό χώρο, EUKN(European Urban Knowledge Network), <http://www.eukn.org/>
- Ελληνική ιστοσελίδα του Ευρωπαϊκού δικτύου Γνώσης για τον Αστικό χώρο, EUKN, <http://www.urban.gr/>
- Ηλεκτρονική διεύθυνση Υπουργείου Περιβάλλοντος Ενέργειας & Κλιματικής Αλλαγής <http://www.ypeka.gr/>
- Ιστοσελίδα του προγράμματος www.urbact.eu
- Ιστοσελίδα του προγράμματος www.espon.eu
- Ηλεκτρονική διεύθυνση Υπουργείου Εσωτερικών: <http://www.ypes.gr/>
- Ηλεκτρονική διεύθυνση Ε. Μ. Π. : http://www.ntua_courses.gr/
- Ηλεκτρονική διεύθυνση Δήμου Ηρακλείου : <http://www.heraklion.gr/>
- Ηλεκτρονική διεύθυνση Π.Ε.Π. Κρήτης : <http://www.pepkritis.gr/>